

COMENTARIU

2018...Anexa II Psihismul persoanei conștiente

din manuscrisul Psihopatologie evoluționist culturală și delirul

2025

Perspectiva evoluționistă a provocat antropologia actuală să încerce descifrarea complexificării progresive a psihismului uman pe parcursul antropogenezei, în corelații cu: ascensiunea la poziția bipedă, privirea frontală conjugată cu manualitatea, amploarea și diversitatea dezvoltării creierului ..instituirea limbajului articulat, narativ reprezentativ și cu referințe și la „entități fictive,, etc. Alte importante metamorfozele sau produs odată cu adoptarea sedentarismului agricol și a parcurgerii istoriei culturale, susținută și de limbajul scris. Psihismul omului actual se afirmă pe acest fundal al devenirii istorice, fiind corelativ „lumii sale umane,, supraindividuale susținută de logos, din care orice individ se împărtășește..

Psihismul persoanei umane actuale, ce crește și se afirmă într-un astfel de mediu, e caracterizat prin câțiva parametrii ce-l diferențiază pregnant de psihismul biologic, dintre care în prezentul capitol sunt menționați: 1/ Sinele 2/ Lumea sa umană corelativă și credința în entități fictive 3/ Condiția sa de personaj (de narațiune).. 4/ Încadrarea psihismului persoanei de către normativitatea practico-teoretică 5/ Relaționările interpersonale intersubiective. 6 /Actele realizatoare ghidate de scopuri și autocontrolate prin feedback. 7/O specifică spațio temporalitate 8/ Identitatea sinelui și persoanei, resimțită și apreciată de alții.

ANEXA II

din manuscrisul Psihopatologie evoluționist culturală și delirul

2018

În perspectivă evoluționistă, psihismul oamenilor actuali este rezultatul evoluției speciilor, a primatelor, a hominizilor, a speciei homo până în faza sa sedentar istorică și a istoriei culturii. Un moment cheie l-a reprezentat apariția lui homo sapiens cu postura sa bipedă și limbajul său articulat narativ, care a făcut loc re-prezentării lumii fizico-biologice, credinței în entități fictive și, în general, a ceea ce s-ar putea numi generic „lume umană”. Comentarea psihismului persoanelor actuale nu e îndemnă de parametrii culturali care-l circumscrie și-l comentează. În acest sens se cer punctate câteva aspecte ce se impun abordării generice a psihismului persoanei umane conștiente, astfel încât el să fie comentabil de către psihopatologi.

1. Sinele

Psihismul actualelor persoane conștiente este evident clădit pe fundamentul celor al organismelor biologice, al indivizilor animalii aparținând speciilor evolutiv superioare. Aristotel a comentat, din perspectivă filosofic cognitivă, unele aspecte ale psihismului, comentând senzațiile, simțul comun, fantasia, memoria și în sfârșit nous-ul – adică gândirea intuitivă, pasivă și activă – doar ultimul aspect fiind considerat ca specific omului. Filosofia greacă a mai adus apoi în discuție dianoia – sau gândirea desfășurată; și a apelat la instrumentele logicii (categorii, adevărul propozițional, silogismul, argumentarea) pentru a asigura un fundal psihologic științei umane. În permanență s-a pus problema unui centru în care să se petreacă sinteza gândirii ce reunește toate informațiile, acesta fiind plasat de Aristotel în

inimă iar de Hipocrate și alții în creier. Către finalul stoic al gândirii eline centrul de sinteză a fost numit hegemonikon. Filosofia modernității europene, reluând și dezvoltând moștenirea antică, a propus și ea o schemă a psihismului cunoscător, introducând conceptul de percepție (și a percepție) prin Leibnitz și cultivând prin sinteza lui Kant ideea unui eu conștient al persoanei, ca centru de sinteză al cunoașterii fenomenelor lumii, cu participarea unor dimensiuni transcendente (venite din afara experimentării lumii).

Psihologia experimentală a sec.XX a făcut din nou apel la psihismul animal, iar progresiv a luat în studiu și maimuțele antropoide. Dar animalelor nu li se poate aplica conceptele de eu conștient și persoană, astfel că mult timp s-a menționat limbajul tradițional, cel al facultăților psihice (cognitive, volitive, afective). În ultimele decenii, odată cu dezvoltarea noului cognitivism susținut de inteligențele artificiale (AI) și a filosofiei minții, s-a găsit o soluție prin aplicarea conceptului anglosaxon de „self”. Self-ul, înțeles ca sine, este central în problematica conștiinței eului reflexiv, fiind utilizat uneori și cu înțelesul de persoană. Iar cercetările experimentale au promovat insistent „naturalizarea” sinelui. Adică utilizarea sa și în psihologia animală; și investigarea suportului său cerebral.

Privind din perspectiva psihologiei și psihopatologiei umane, sinele se identifică cu atributele reflexivității și intenționalității (ultimul fiind acceptat atât de către fenomenologie cât și de cognitivism și filosofia minții). Sinele poate fi privit și abordat în diverse manifestări ale psihismului uman, în psihopatologie, relaționare, inițiere și rezolvarea de acțiuni eficace, autoanaliza etc. Sinele este „încorporat” în dublu sens. Este resimțit ca interior propriei existențe corporale; și i se poate căuta baza în funcționarea cerebrală.

Prin invocarea sinelui se rezolvă, cel puțin parțial, metodologic, problema unui centru de referință al persoanei umane conștiente de sine, care este de fapt obiectul de studiu al psihologiei antropologice.

2. Lumea umană și credința în entități fictive supranaturale

Limbajul narativ stă la baza unei „lumi umane” distincte, ce se instituie ca o reduplicare, o re-prezentare în modele a lumii perceptibile și cognoscibile prin simțuri. Ea este prefigurată prin modelarea realității date de către psihismul mamiferelor superioare, a primatelor, antropoidelor și în sfârșit a speciei homo, cu poziția sa verticală și mai ales prin producerea de unelte. Odată cu homo sapiens și limbajul său narativ devin posibile apariția realității fictive, credința în spirite, entități imaginate, zei, valori și norme, toate cu valoare coezivă pentru grup. Acum, activitatea productivă directă – de obținere a hranei, de elaborare a uneltelor etc. – e dublată de invocarea instanțelor supra-naturale, care e puterea ce stă la originea naturii și vieții oamenilor, putându-i proteja și susține. Se dezvoltă astfel mitologia narativă cu personajele etc.; dar și un set de valori și norme ce ordonează comportamentul grupului. Specificul existenței umane se va reproduce prin educația și reiterarea mitologiei valoric normative, ocolind genomul. Această nouă condiție marchează psihismul individual ce obține dimensiunea de personaj și-și ordonează comportamentul prin normativități.

3. Personajele

Lumea umană e centrată de narativitatea miturilor care conțin scenarii dramatice cu protagoniști simili umani, ce se conturează drept personaje. De la mituri și legende, narativitatea va include cultul strămoșilor, istorii evenimențiale, epopei, povești etc. Subiectul individual ca fi treptat cuprins în narativitatea evenimențială a grupului său. Iar calitatea sa de personaj se va sedimenta prin comentarea caracterizantă a celorlalți (în cadrul „bârfelor”). Psihismul individual

se va redimensiona narativ, cu apariția istoriilor de viață, a biografiilor și caracterizărilor, a autoreprezentării ca personaj în relatarea evenimentelor trăite, în autopercepția ca personaj, în tratarea altora ca „personaje” și instanța sa de personaj, subiectul se articulează cu nivelul personajelor ficțiunii narative.

4. Încadrarea psihismului persoanei de către normativitatea practico – teoretică

Acțiunile persoanelor individuale sunt ghidate în mare măsură de normativitatea statutelor și rolurilor sociale, în rețeaua cărora sunt cuprinse și există, în orice socio-cultură. Acestea rezultă în mare măsură din însăși structura practico-teoretică definitorie a acestora. Între aceste practici instituționalizate pot fi menționate: munca, educația, administrația, politica, justiția, educația, medicina, structurile militare și, nu în ultimul rând practica sacrală.

Orice tânăr își începe viața cuprins de practica instructiv educațională, ce se desfășoară la nivelul familiei și în instituții publice. De-a lungul vieții el e apoi încadrat în variate practici profesionale, începând cu cele ce produc bunuri de consum și întrebuințare și continuând cu cele medicale, juridice, administrative, militare etc. Nu pot fi ignorate nici practicile științifice – care produc noi cunoștințe nici cele artistice. Sau practicile sacrale, care în societățile tradiționale joacă un rol esențial. În toate acestea „profesii” funcționează o normativitate socială, bazată pe valorile deontice de: obligator, interzis, permis. Precum și o ierarhie bazată în principiu pe competențe și experiență. Normativitatea socio-culturală ghidează apoi și comportamentele din viața familială și cea cotidiană, ce aduc în discuție diverse responsabilități, cutume și legi nescrise.

Ghidarea comportamentului uman de către norme și valori se realizează în acest context al lumii umane, printr-o dimensiune și realitate distinctă de lumea fizico-biologică, în raport cu care acțiunile umane pot apărea ca lipsite de sens.

În lumea umană existența practică a persoanelor se corelează cu cunoașterea teoretică. Aspectul individual al cunoașterii și contemplării se articulează cu instanța unei realități care e prezentă pentru el în universul narativității (mitice, istorice, biografice, legendare, fictive etc.) și al teoriilor științifice. Acest univers teoretic al cunoașterii umane există și se amplifică deasupra existențelor individuale. Deși se află într-o permanentă osmoză cu acestea.

În perspectiva psihismului individual, raportarea la universul normativității și al cunoașterii științifice se realizează și într-o direcție a contemplării; care, se deschide, de asemenea prin apelul la artă și raportarea la sacru.

5. Relaționarea interpersonal socială

Referință la psihismul persoanei izolate e o convenție ce se cere dublată de perspectiva luării în considerare a realității continuei sale relaționări interpersonal sociale, realizată prin „creierul social”. Aceasta are mai multe aspecte:

Relaționarea interpersonal intimă este cea formatoare și începe prin atașamentul față de mamă și familie, apoi față de educatori. Ea se menține de-a lungul întregii vieți prin prietenii și parteneriatul adult al dragostei și propriiei sale familii, în care cresc și sunt educați copiii. În raport cu persoanele intime, se plasează la o mai mare distanță psihologică persoanele oficiale. Iar în afara acestora, necunoscuții. Dincolo de raportările personalizate, subiectul are de a face în cursul vieții cu tot felul de „oameni în general”, față de care e indiferent afectiv; dar care au propriul lor statut socio-cultural. Precum și cu instituții sociale, reprezentând variate practici și cu reprezentanți ai acestora sau ale unor organizații sociale.

Relaționările interpersonale presupun procesul psihic al deschiderii receptante față de altul a cărui marcă e zâmbetul, cel de acceptare a apropierii, cu realizarea în unele cazuri a unor legături intime (dragoste). Iar în direcție opusă,

îndepărtarea, distanțarea (prin reproșuri, resentiment, ură). Și în final ruperea legăturii și instalarea indiferenței. Alte aspecte ale relaționării sunt: încrederea, fidelitatea, sentimentul de protecție, dependența, sentimentul de manipulare, suspiciunea, neîncrederea, frica de altul, rușinea, vinovăția, răceala afectivă etc. Important în relaționare e și interpretarea manifestărilor celuilalt și atribuirea de intenții și atitudini. Deci, aspecte ale cogniției sociale.

Trăiri afective corelate relaționării între care centrală este interpătrunderea și contopirea dragostei (cu realizarea unei „noități”) se cere diferențiate de simpla emoție socială conjuncturală; precum și de dispozițiile afective (anxietate, depresie, euforie) care nu implică prin ele însele raportări interpersonale directe.

6. Acțiunile realizatoare

Prin faptul că special homo se definește în mare măsură prin producerea de unelte – iar prin intermediul acestora de alte produceri și realizări – actul realizator joacă un rol deosebit și la nivelul psihismului individual. Creierul uman a dezvoltat un set de „funcții executive”, care susțin realizarea unei acțiuni cu scop. Acestea se referă la :

- Fixarea unui obiectiv în urma unei decizii; - mobilizarea unor disponibilități instrumentale și procedurale și fixarea unor etape succesive de realizare; - executarea progresivă, pe etape a proiectului, bazat pe o continuă informație inversă (alături de cele din memorie, din situația ambientală); - posibilitatea de a reelabora strategia de acțiune la nevoie, informația inversă finală privitoare la succesul proiectului.

Funcțiile executive sunt în principiu funcții cognitive, în cadrul lor jucând un rol important memoria de lucru. Dar și ceea ce s-ar putea numi „coerență centrală”, o funcție integratoare ce a fost studiată predominant în corelație cu percepția, referitoare la conturul și structura acesteia ce se detașează pe un fundal accesibil. În

mod similar proiectul unei acțiuni are un centru ce o individualizează pe fundalul celorlalte preocupări, relații și informații ale subiectului.

Acțiunea realizatoare a unei persoane se poate desfășura în mai multe planuri. Poate fi vorba de un act realizat în ambianța imediată, reactiv la o provocare, la o situație problematică sau din inițiativă proprie. Actul se poate petrece în planul relaționărilor interpersonale în cadrul unor scenarii dramatice la care subiectul participă. El poate fi și un act comunicativ. Apoi, actele se pot desfășura ca o creație a ceva nou și valoros în plan științific sau artistic. În extremis orice manifestare psihică umană are structura unui act realizator corelat unei intenționalități fundamentale. Ca prototip referința s-ar putea face la realizarea unui obiect produs și expus în lumea ambiantă.

Acțiunea realizatoare se corelează cu dispozițiile psihice în general și cu cele afective în special. Pentru a acționa e necesar ca persoana să aibă o dispoziție ergică, proiectată spre viitor. Apoi e necesară perseverența. Spre final poate fi utilă elazia entuziastă a creativității. Iar finalul propriu zis poate fi marcat de euforia sărbătorească a succesului sau prin deprimarea eșecului.

7. Spațio temporalitatea specifică psihismului uman

Deși e dificil de circumscris, temporalitatea psihică ar putea fi indicată prin prezentul trăit, ce se afirmă între trecutul rememorat și invocabil și viitorul dorit și proiectat. Prezent ce se sprijină pe durata identității biografice și are o proprie durată.

Prezentul trăit ar putea fi definit operațional și abstract ca angajare efectivă a subiectului în rezolvarea unei situații problematice printr-o acțiune pe care o poate relatea după încheiere. O astfel de decupare ce implică atât acțiunea cât și logosul narativ e desigur doar una orientativă din mai multe motive.

Pe de o parte subiectul e întotdeauna angajat concomitent în mai multe proiecte de acțiune ce se desfășoară în paralel, se întretaș și/sau se implică. Faptul prefigurează mai multe linii temporale de „prezent” ce se derulează concomitent pe fundalul identității biografice. Această realitate este însă probabil cea care asigură „adâncime temporală” trăirii prezentului și un spațiu de manevră adaptativ pentru subiect.

E de avut apoi în vedere concomitența „prezentului” trăit de către celelalte persoane cu care subiectul colaborează în mod mai mult sau mai puțin apropiat în rezolvarea obiectivelor sale. Precum și temporalitatea globală, oficială a socio culturii date în care el trăiește.

Având apoi în vedere imersia acesteia în lumea fizico biologică, cu riturile sale specifice – reflectate de exemplu în calendar, anotimpuri, oscilații circadiene etc. – prezentul trăit de către o persoană dată este supus unor nenumărate reglementări și circumscrieri oficiale.

D.p.d.v. al psihismului persoanei umane, prezentul trăit, „acum-ul”, evident că durează un număr de unități temporale fizice – indicate de ceasornice – și are anumite calități, atât în perspectivă subiectivă cât și expresiv comportamentală. El poate fi trăit ca empatie, spaimă, furie combativă, frământare în vederea unei decizii, contemplare, rugăciune, participare la sărbătoare etc. Faptul că prezentul trăit presupune în permanență armonia – amintirea reprezentativă și imaginarea viitorului, nu diluează ci amplifică relaționarea constantă a oricărui subiect uman cu specificul lumii umane: care, de altfel, îi asigură și statutul său de personaj. Subiectul își poate reaminti un eveniment în care el era obiectul rușinii publice, al batjocurii altora. Sau, se poate reprezenta în viitor ca mare creator de succes. Osmoza între „realitatea trăită” și cea reprezentat – imaginată, e dublată de interferența cu personajele culturii și entitățile abstracte. Iar în această direcție nu

trebuie ignorat că proiecția în viitor presupune și rezolvarea de probleme abstracte; e.g. de matematică. Precum și probleme relaționale, interpersonale, care se angrenează în variate scenarii dramatice.

În statele tuturor nivelelor ierarhice ale proiectelor personale, se plasează identitatea duratei biografice. Echivalența între identitatea psihică și structura sinelui, e importantă și pentru analizele psihopatologice.

Toate sindroamele psihopatologice exprimă și o perturbare a structurii temporalității psihismului individual, concretiza un prezent trăit. Exemplară e depresia, în care subiectul nu mai poate fi prezent la cele prezente, repliindu-se pe trecut. În manie, el se sprijină, punctual și hedonic, pe unele aspectele ale prezentului, fiind global proiectat spre un viitor a toate posibil. În obsesionalitate, prezentul e parazitat de amintiri, intenții sau acte ce se impun fără voia subiectului. În anxietate, neliniștea nu permite o așezare fermă, pentru elaborarea unui proiect de acțiune care să structureze prezentul. Iar în delir, subiectul ce e redus la un personaj rigid și nerealist, se plasează alături de evenimențialitatea prezentului.

Spațialitatea trăită poate fi și ea analizată și comentată din perspectiva acțiunilor și proiectelor. În primă instanță se impune însă la acest nivel, habitudini de a porni de la actual efectiv, ce-și are punctul de plecare în corpul trăit – în sinele încorporat – și se adresează ambianței fizico biologice; act ce se desfășoară pe baza utilizării corpului ca instrument de recepție și comportament – punând desigur în joc și instrumente suplimentare manufacturate. Spațialitatea consubstanțială acțiunii efective implică apoi, pe lângă orientare și aprecierea diverselor proximități și îndepărtări, deci distanțele și metrica lor. În sfârșit, în mod fundamental un act presupune o ordine de succesiune a diverselor etape. Se prezintă astfel în analiza actului și acea definiție dată de Leibnitz temporo – spațialității, cu ordine a succesiunii și concomitenței.

Pentru a se realiza un început de detaşare de la această imagine tradiţională asupra spaţialităţii trăite – care rezultă din diferenţierea Cartesiană dintre *res extensa* şi *res cogitans* – e util să se urmărească felul în care se prezintă spaţialitatea, cu toate problemele sale tradiţionale : orientare, direcţie, deplasare, apropiere, depărtare etc. – în cazul relaţionărilor interpersonale.

În raport cu intimitatea propriului sine conştient, ce se prezintă desigur ca înrădăcinat în spaţiul propriului corp, o altă persoană – şi alţii în general – se prezintă ca exterioară şi îndepărtată. E posibilă însă apropierea treptată între două persoane străine. Procesul comportă: - deschiderea receptantă faţa de altul; - cunoaşterea şi apropierea sufletească treptată; - adeziunea şi contopirea între existenţa duală (prietenie, dragoste); - eventuala îndepărtare reciprocă, treptată; - îndepărtarea şi răceala afectivă, prin care celălalt redevine străin. Particularităţile acestui proces constau în faptul că, în momentul fuzional se cere acceptată prezenţa în propriul psihism a celuilalt; deci, de fapt o reduplicare. Această condiţie e însă în prezent evidentă, odată ce procesul de ataşament cu mama şi îngrijitorii se realizează în primii trei ani. Apoi relaţionarea apropiată, se poate realiza nu doar cu persoane individuale, ci şi cu comunităţi, aşa cum ar fi biserica, un partid. În acest caz subiectul resimte că „e apropiată” şi „că locuieşte” într-o comunitate a lui „noi”. Aceasta e însă marcată întotdeauna de o ideologie, astfel încât schema apropiierilor strict interpersonale nu se mai poate păstra până la capăt.

La fel ca în cazul temporalităţii, corelarea spaţialităţii cu acţiunea presupune o relaţie de ordine; ordine a succesiunii în acest caz. Atunci când un act e proiectat, pe măsura parcurgerii etapelor sale, subiectul este tot mai aproape de final; până când îl atinge. Această „deplasare” către un obiectiv poate fi comparată cu parcurgerea unui drum. Dar, ca în orice astfel de caz, drumul poate fi pierdut şi subiectul se rătăceşte, îndepărtându-se, uneori iremediabil de obiectiv; iar uneori,

chiar dacă de fapt e foarte aproape de acesta. O astfel de comparație poate fi operantă și în cazul rezolvării de probleme.

Revenind la perspectiva de plecare, ca o realizare efectivă a unui act – sau a unei călătorii – orientarea, direcția, distanțele etc., nu sunt definibile doar în perspectiva individului; ele țin în egală măsură de parametrii tehnologici care definesc o socio-cultură. Astfel, instrumentele de deplasare și de comunicare pe care oamenii le folosesc s-au modificat semnificativ în unele epoci; și s-au revoluționat în ultimul timp. Reducerea pe această cale a distanțelor, a „depărtărilor”, nu poate conduce însă automat la o mai mare apropiere, în sensul intimității, așa cum s-a comentat la început (Asupra acestui aspect a insistat, d.p.d.v. filosofic, Heidegger, în sec.XX). De aceea spațialitatea specifică psihismului uman nu poate ignora nici relaționarea interpersonal subiectivă și nici instanța teoreticului, specifică lumii umane.

În psihopatologie, aspectul fizico biologic al perturbării spațialității se evidențiază predominant în sindroamele psihoorganice, așa cum ar fi : dezorientarea din delirium și demență. Depresia, mania și obsesionalitatea se exprimă și în această perspectivă, esențială fiind însă alteori orientarea din relaționarea interpersonală. În schizofrenie, odată cu dezorganizarea sinelui, întreg edificiul psihismului persoanei e deformat, inclusiv în spațio temporalitatea sa.

8, Identitatea sinelui și persoanei

Identitatea psihică a oricărui om se dezvoltă și se afirmă între doi poli, pe care deși o implică o depășesc: corporalitatea biologică și persoana socio culturală.

Individul uman este, la baza sa, unul biologic, care e conceput ca atare, se naște, crește, maturându-se, de obicei se reproduce biologic, îmbătrânește și moare. El poartă cu sine toate caracteristicile bio psihice ale unui corp biologic, fapt ce implică și aspecte de individuație. Pentru om acestea au chiar – pe lângă

markeri biologici cum ar fi configurația – unele caracteristici aparte, cum ar fi amprenta digitală, caracteristicile irisului. Corpul conține encefalul, ce stă la baza tuturor trăirilor și manifestărilor psihice. Prin corp se definesc specificitățile de sex și vârstă. El are caracteristici care-l definesc drept frumos sau diform, athletic sau astenic, mai mult sau mai puțin vulnerabil la boală. Corpul poate fi lezat și amputat, dar și protezat și înlocuit în diverse sectoare. Uneltele și instrumentele civilizației au putut fi interpretate ca o corporalitate lărgită, prelungită în anonimitatea agorei publice.

În perspectiva psihismului său specific subiectul se resimte pe sine, preconștient și conștient, ca „înrădăcinat” în propriul corp, care-i asigură un locus (cvasispațial) de inserția în lume. De aceea corporalitatea asumată și trăită face parte din propria identitate a psihismului uman. Prin intermediul ei, lumea exterioară este resimțită și percepută; iar orice acțiune asupra lumii implică propriul corp. Corpul e utilizat în vorbire, dans, rugăciune, scris, deplasare, dragoste. Limbajul exprimă corporal, îl dublează pe cel verbal și scris. El face uz de haine și podoabe. Prin corporalitate subiectul se relaționează socio-cultural și se definește identitar. Sinele psihismului conștient este „încorporat”.

La alt pol, identitatea subiectului e definit în plan socio-cultural. În acest sens intervine numele, actele de identitate și diverse caracteristici ale „persoanei socio-juridice”: dată și loc de naștere, origine (etnică, de naționalitate, prin familie), statut instructiv profesional, și familiar, cazier judiciar. Tot din această perspectivă, persoana este caracterizabilă, temperamental caracterială și moral și biografic. În principiu orice om poate beneficia de o biografie mai scurtă sau mai lungă, de un curriculum vitae. Dar efectiv, orice persoană umană este în mod continuu percepută și comentată, evenimentțial și caracterial de comunitate din care

face parte. Tot în acest plan se inventariază realizările unei persoane, fie în planul creației de bunuri culturale sau prin isprăvi memorabile.

În perspectivă propriu zis psihologică, subiectul își asimilează și afirmă statutele și rolurile sale sociale, pe care le parcurge. El interacționează cu alții și își desfășoară existența, rezolvând situații problematice actuale, în mijlocul unor rețele sociale anume, a unei comunități umane, a unei culturi. Existența sa se desfășoară acesta într-un timp și loc dat. Evenimentele trăite sunt integrate în istoria sa biografică, susținută de durată sa identitară.

Orice raportare situațională actuală – înțeleasă ca rezolvarea de probleme – e încadrată de eventualitatea evocării, a relatării. Memoria e o colecție de evenimente dar fiind străbătută de identitatea sinelui, care le produce și le asimilează. Procedeele de acțiune, mai mult sau mai puțin îndepărtată, sunt constant dublate de preocupări identitar relaționale, ce gravitează în jurul identității și stimei de sine. Subiectul se raportează constant la alții, la lume în general și la sine, din perspectiva unui personaj, pentru care trăirea nemijlocită e dublată de reprezentarea ca personaj.

În fundalul acestei structuri a persoanei, se plasează sinele reflexiv nuclear, ce se raportează doar la propria identitate. Axul identitar, al unui sine delimitat în raport cu alții și cu lumea, care originează în el însăși intențiile, atitudinile și acțiunile, pe care le efectuează cu permanentul raționament că „sunt ale sale”, străbate întreg edificiul; dar, deschis în permanență spre reduplicare.

2018....

Perspectiva evoluționistă a provocat antropologia actuală să încerce descifrarea complexificării progresive a psihismului uman pe parcursul antropogenezei, în corelații cu: ascensiunea la poziția bipedă, privirea frontală conjugată cu

manualitatea, amploarea și diversitatea dezvoltării creierului ..instituirea limbajului articulat, narativ reprezentativ și cu referințe și la „entități fictive,, etc. Alte importante metamorfozele sau produs odată cu adoptarea sedentarismului agricol și a parcurgerii istoriei culturale, susținută și de limbajul scris. Psihismul omului actual se afirmă pe acest fundal al devenirii istorice, fiind corelativ „lumii sale umane,, supraindividuale susținută de logos, din care orice individ se împărtășește. Lume organizată prin rețele interpersonale, angrenate în practicile instituționalizate ale unor socio-culturi istorice, structurate prin normativități valorice, sprijinite de un „câmp,, al discursivităților narativ științifice, abstracte și cu valențe optative.

Psihismul persoanei umane actuale - ce crește și se afirmă într-un astfel de mediu -, e caracterizat prin câțiva parametri ce-l diferențiază pregnant de psihismul biologic. Dintre aceștia, sunt menționați în prezentul capitol: „1/ Sinele. 2/ Lumea sa umană corelativă și credința în entități fictive 3/ Condiția sa de personaj (de narațiune).. 4/ Încadrarea psihismului persoanei de către normativitatea practico-teoretică 5/ Relaționările interpersonale intersubiective. 6 /Actele realizatoare ghidate de scopuri și autocontrolate prin feedback 7/O specifică spațio temporalitate 8/ Identitatea sinelui și persoanei, resimțită și apreciată de alții.